

Jäänmurskaaja Scotty Bowman

TEKSTI: RISTO PAKARINEN KUVA: ARI LEPISTÖ

Scotty Bowman on NHL:n kaikkien aikojen voitokkain valmentaja. Yhdeksän Stanley Cupia antavat hänen näkemyksilleen jääkiekosta aivan erityisen painoarvon. Kun Scotty puhuu, muut kuuntelevat.

ISTUN GLOBENIN PUNAISELLA penkillä ja katselen Suomen maajoukkueen harjoituksia Sweden Hockey Gamesin alla.

Takanani, hieman ylempänä vasemmalla istuu kolme miestä, jotka keskustelevat jälle liukuvista suomalaisista.

Jokaisesta pelaajasta heillä on tietoa, sa-nottavaa ja muisteltavaa. Miehet ovat Boris Majorov, Barry Smith ja Scotty Bowman.

Majorov kertoo Smithille ja Bowmanille omissa joukkueissaan pelanneista suomalaispelaajista ja Bowman ja Smith kyselevät innokkaasti joukkueesta, valmentajista ja pelaajista.

Noin puoli tuntia myöhemmin Bowman keskustelee pelaajista kuin olisi tuntenut heidät pidempäänkin.

Siis pelaajina.

Hän on puolessa tunnissa rekisteröinyt pelaajien liikkeistä itselleen tarvitsemansa tiedon vuosikymmenien kokemuksella. Samaa tietokonemaisen tarkkaa havainnointi- ja analysointikykyä Bowman käytti urallaan Montreal Canadiensin, St. Louis Bluesin, Buffalo Sabresin, Pittsburgh Penguinsin

ja Detroit Red Wingsin vaihtopenkkien takana.

»Scotty Bowman oli ja on maailman paras penkkivalmentaja. Hänen päänsä oli kuin tietokone«, toteaa Hannu Virta, Suomen A-maajoukkueen nykyinen valmentaja, joka pelasi Bowmanin joukkueessa Buffalossa 1981–86.

Bowman kättelee Majorovin ja katoaa Globenin syvyykseen.

Seuraavana päivänä odotan Scotty Bowmania Globenin vieressä olevan hotellin aulassa. Koska on Sweden Hockey Games, ja Ruotsin jääkiekkoliitto järjestää turnauksen yhteydessä vuotuisen suuren valmentajakonferenssinsa, paikalla on satapäin jääkiekkoihmisiä.

Scotty Bowman kääntää ruotsalaisvalmentajien päät kulkiessaan väkijoukon lävitse.

Legenda on legenda.

Bowman tervehtii ystävällisesti ihmisiä ympärillään. Färjestadin kolmantena valmentajana tällä kaudella toiminut Magnus Arvedson odottaa kohteliaasti Scottyn päät-

tävän keskustelunsa Kent Forsbergin kanssa, ennen kuin ojentaa kätesä tervehdykseen.

Bowmanin kasvot loistavat ja hän puristaa Arvedsonin kättä. Miehet vaihtavat kuumisia – »Ei, selkä ei kestä pelaamista«, sanoo Arvedson – ja keskustelevat iltapäivän tulevasta ottelusta.

Bowman kerää tietoa aina ja kaikkialla. Kaikilta.

Tietoa, jolle hänellä ei periaatteessa ole sovellusta, sillä vaikka mies onkin Detroitin konsultti, hän asuu Floridassa ja nautiskelee elämästään.

Bowman on yksinkertaisesti ikuinen jääkiekon opiskelija.

Seison Arvedsonista takavasemmalla ja odotan vuoroani yhtä kohteliaasti kuin Arvedson ennen minua. Tältä ehkä katolisista tuntuu, kun he jonottavat paavin luokse.

Arvedson kopauttaa Bowmania olkapäähän ja toivottaa hyvät voinnit. Bowman puristaa häntä käsivarresta ja kääntää sitten katseensa Arvedsonin taakse. Minuun.

»Let's do it«, Bowman sanoo.

»Yes, sir«, sanon jostain kummasta syystä. Valokuvaaja sanoo jälkeenpäin, että olin lyönyt tennarini kannatkin yhteen.

Bowman herättää kunnioitusta jo pelkällä olemuksellaan, kummallista kyllä. Leveä leuka, tanakka ja lyhyenlöntä vartalo sekä lippalakki eivät ole epätavallinen näky vaikkapa Jokelan R-kioskilla, joten jonkinlainen muu karisma Bowmanista huokuu.

Tai sitten syy on yksinkertaisesti miehen vasemmassa kädessä oleva punainen timanttisormus, joka peittää Bowmanin sormesta puolet.

Se on Detroit Red Wingsin Stanley Cup -sormus.

Toisessa kädessään Bowmanilla on toinen mestaruussormus.

Muita sormuksia ei ole, vaikka hänellä olisikin Stanley Cup -sormus jokaiseen sormeen. Hän voitti yhdeksän Stanley Cupia valmentajana – ennätys, tietenkin – ja yhden Pittsburghissa seuran kykyjenetsintäorganisaation johtajana.

Kymmenen Stanley Cup -mestaruutta ja maine jäätä pureskelevana pahalaisvalmentajana kirkastavat Bowmanin auran legendaarisiksi.

WILLIAM SCOTT BOWMAN syntyi Montrealin esikaupungissa, Verdunissa 1933 ja kuten kaikki montrealilaiset pojat, hän haaveili ammattilaiskiekkoilijan urasta.

Bowman oli varsin hyvä pelaaja, ahkera laitahyökkääjä, ja hän taisteli itselleen paikan Montreal Junior Canadiensista.

»Uskoin pääseväni NHL:ään, vaikka liigassa olikin silloin vain kuusi joukkuetta ja vähän pelipaikkoja. Montreal Junior Canadiensista olisi ollut hyvät mahdollisuudet noista jatkoon. Siihen aikaan NHL:ään nousiin 22–24 -vuotiaana, kun takana oli ensin pari kolme vuotta farmissa«, Bowman muistelee.

Ammattilaishaaveet kaatuivat päävammaan, jonka Bowman sai vuonna 1952. Hän sai Jean-Guy Talbotin mailasta päähänsä. Päähän tullut reikä tukittiin neljällätoista tikillä, mutta Bowmanin kolhiintunutta itseluottamusta ja rohkeutta ei millään.

Mies on itse todennut jälkeenpäin, että ei ollut tapauksen jälkeen enää entisensä.

»Sain pahan päävammaan 18-vuotiaana ja Montreal Junior Canadiensin omistajat ehdottivat, että jos valmentaisin heidän organisaationsa kuuluva juniorijoukkuetta, he maksaisivat opiskeluni. Otin tarjouksen vastaan ja valmentajanurani käynnistyi jo 18-vuotiaana«, Bowman kertoo.

»Olin kaksikielinen, joten sain opiskelujeni jälkeen hyvän työpaikan noin kymmenen minuutin päässä Montreal Forumista«, hän sanoo.

Vaikka maalikauppiaan työ tarjosi mukavan elämän, jääkiekko veti Bowmania puoleensa.

»Otin lounaan mukaani töihin ja menin joka päivä puoliltapäivin Forumiin katsomaan Canadiensin harjoituksia ja juttelemaan valmentaja Toe Blaken kanssa«, hän jatkaa.

1950-luvun Canadiens oli jo aikanaan legendaarinen, sillä se voitti Stanley Cupin viisi kertaa peräkkäin. Joukkueen valmentaja Toe Blake oli voittamassa mestaruutta valmentajana ennätyselliset kahdeksan kertaa. Ennätysten rikkoi neljä vuosikymmentä myöhemmin Scotty Bowman.

Eräs joukkueen pelaajista oli Jean-Guy Talbot. Kirkkaimmat tähdet olivat maali-vahti Jacques Plante, Doug Harvey, Jean Beliveau, Henri Richard ja Maurice »Rocket« Richard.

»Sitten sain valmennettavakseni erään B-juniorijoukkueista. Sen huonoimman, joten sain kaikki muiden joukkueiden hylkäämät pelaajat. He olivat kyllä hyviä ja ahkeria poikia, mutta eivät kovin taitavia.«

Pari vuotta myöhemmin, 1956 Bowman sai tarjouksen valmentaa Ottawaan muuttanutta Junior Canadiensia. Hän oli silloin 22-vuotias.

Siihen aikaan pelaajia ei varattu, joten Junior Canadiens keräsi kaikki alueen parhaat pelaajat yhteen joukkueeseen ja siitä nousi jatkuvasti pelaajia NHL:ään.

»Ensimmäisellä kaudellani olin Sam Pollockin apuvalmentaja ja apulaismanageri ja meillä oli paljon loistavia pelaajia. Etenimme Memorial Cupin [Kanadan juniorisarjan

mestaruus] finaaliin, mutta hävisimme sen seitsemännessä ottelussa Regina Patsille«, Bowman sanoo, ennen kuin kuittaa harmittavan tappion: »Seuraavalla kaudella voitimme mestaruuden«.

Scotty Bowman oli 25-vuotias noustessaan Peterborough Petesin päävalmentajaksi ja nyt hän sai toteuttaa omia ideoitaan, kuinka parhaaksi näki.

Petes oli eräs Montreal Canadiensin yhteistyökumppaneista, joten Bowmanin hyvä yhteys emäseuraan pysyi voimissaan.

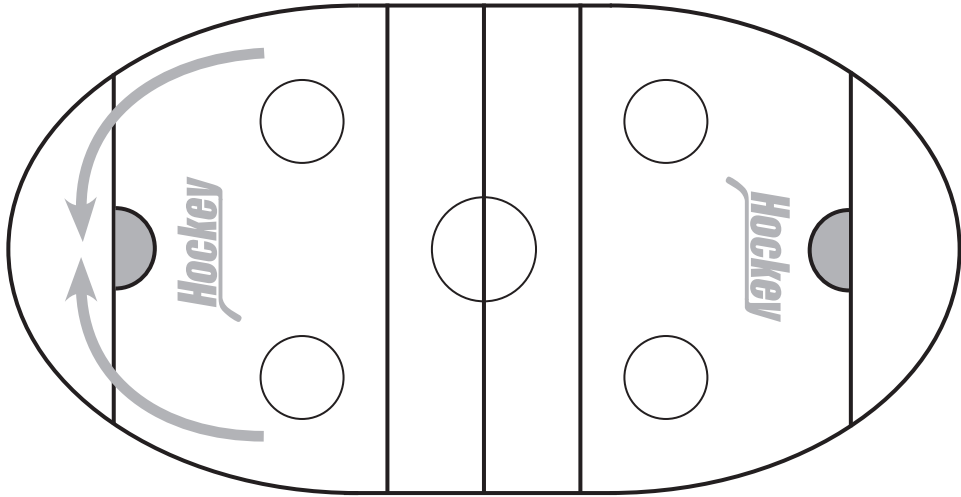
»Peterborough Petes oli ensimmäinen oma joukkueeni ja ymmärsin, että jos halusimme kerätä pelaajia muualta Ontariosta, meidän piti rakentaa hyvä organisaatio tukemaan poikien koulunkäyntiä. Siirsin harjoitukset myöhemmäksi iltapäivään, että pojat saattoivat käydä koulua kunnolla. Se auttoi meitä saamaan hyviä pelaajia ympäri Ontariota«, Bowman sanoo.

»Meillä oli lopulta vain kaksi pelaajaa Peterboroughista ja loput muualta. Olimme siihen aikaan paras jääkiekon ja opiskelun yhdistänyt seura«, hän muistelee ylpeänä.

Petesin valmentajaperinteet jatkuivat Bowmanin jälkeenkin, sillä hänen seuraajakseen tuli Roger Neilson, joka nousi sittemmin NHL-valmentajaksi ja tunnettiin miehenä, joka toi videoinnin valmennukseen. Muita Petesin valmentajia ovat olleet Mike Keenan ja Jacques Martin.

Bowmanin matka kohti NHL:ää jatkui Petesin vuoden jälkeen tutuissa ympyröissä, sillä Memorial Cupin voitto ja kaksi finaaliapaikkaa avasivat hänelle parin vuoden kyyjenetsintätyön jälkeen paikan Junior Canadiensin päävalmentajana.

»OPIN KOMMUNIKOINNIN merkityksen aikaisin urallani. Montrealissa kasvaneena

Scotty Bowman haluaisi kaukaloitten kulumista loivempia ja pidempiä, jotta peli ohjautuisi enemmän ja suuremmin kohti maalia. Hänen mukaansa leveissä kaukaloissa syntyvä tila on on liiaksi hukkatilaa. Toinen uudistus, jonka Bowman on kehittänyt, on »ringetteviiva«, jonka takaa kiekon saisi syöttää vain punaviivalle. Sen yläpuolelta syöttö olisi sallittu hyökkäyssiniviivalle saakka. Tampa Bayn tapa pelata kiekko ylivoimalla siniviivan sijasta aina päätyyn on Bowmanin mielestä eräs viime vuosien suurimmista innovaatioista jääkiekossa.

ja organisaatiossa olleena pääsin näkemään voittavan joukkueen työssä. Canadiensin valmentajasta, Toe Blakesta, tuli minulle mentori«, Bowman kertoo.

Bowmanin mentori valmensi kaikkiaan 13 vuotta ja voitti sinä aikana kahdeksan Stanley Cupia. Hän kehitti myös tilastointia huimasti eteenpäin.

Kun Bowman tuli Montrealin emäorganisaatioon ja Blake oli jäämässä pois, Toe antoi Scottylle kortin.

»Minulla on se vieläkin aina mukana«, Bowman sanoo ja kaivaa samalla lompakostaan käyntikortin kokoisen paperilapun, jossa lukee:

»Mitä pidempään elän, sitä vakuutuneempi olen siitä, että jokainen hyvä yritys, joukkue, kirkko rakentuu asenteelle. Me voimme joka päivä vaikuttaa omaan asenteeseemme. Elämän menestyksessä kymmenen prosenttia on sitä, mitä minulle tapahtuu ja 90 prosenttia sitä, kuinka siihen reagoin«.

Bowman nojaa taaksepäin ja katsoo minua silmiin. »You know what I mean?« hän kysyy.

Nyökkään ja Bowman kertoo tarinan, jonka hän toivoo selventävän positiivisen ajattelun voimaa.

»Cliff Fletcher, joka oli apulaiseni sit-

» Jos Scottyyyn törmäsi yksin hallin käytävällä aamulla, hän tervehti. Jos pelaajia oli kaksi tai enemmän, hän käänsi päänsä pois. Hän piti aika vahvan etäisyyden pelaajiin.«
– Hannu Virta, Buffalo Sabres 1981–1986

temmin myös St. Louisissa, ja minä olimme Canadiensin junioriscouteja samaan aikaan. Serge Savard oli joukkueessa, jossa valmentaja ei peluuttanut häntä. Hän harjoitteli, mutta ei saanut peliaikaa», Bowman kertoo.

»Canadiensin toimitusjohtaja Sam Pollock kävi kauden jälkeen läpi kaikki arviot nuoristaa pelaajaista ja komensi Fletcherin kertomaan Savardille, että hänen ei tarvinnut tulla enää syksyllä takaisin«.

Jostain syystä, Fletcher jätti kertomatta ja Savard ilmestyi Montrealiin kauden alussa.

»Hän asui kaukana pohjoisessa ja oli hoitanut asiansa niin, että pääsi syksyksi taas Montrealiin. Niinpä minä ja Cliff menimme Pollockin puheille ja kertoivat kuinka asiat olivat. 'Emme voi lähettää poikaa takaisinkaan nyt, joten ehkä voimme pitää hänet täällä syksyn, hoidamme koulun ja majoituksen'. Pollock suostui, mutta painotti, että Savardin piti lähteä takaisin kotiinsa joululta«, Bowman jatkaa.

»Savard pääsi erääseen toiseen junior B-joukkueeseen, pääsi pelaamaan, kehittyi, nousi Junior Canadiensiin ja siitä lopulta NHL:ään ja Hall of Fameen.

Teimme virheen, mutta virheistä pitää oppia. Virheistä oppii«, Bowman sanoo.

BOWMAN OLI VALMENTANUT toistakymmentä vuotta eri juniorijoukkueita, hän oli ollut Montrealin organisaatiossa kykyjenet-

sijänä ja seuran juniorijoukkueen päävalmentajana.

Tie NHL:ään oli kuitenkin tukossa, sillä joukkueita oli vain kuusi, ja valmentajan paikkoja yhtä monta.

Vuoden 1967 laajennus avasi kuitenkin portin Bowmanillekin.

»Montreal oli silloin erittäin vahva joukkue, mutta oli mahdotonta torjua tilaisuus päästä NHL:ään. Olin Junior Canadiensin valmentaja, kun Lynn Patrick houkutteli minut NHL:ään hänen apulaiseksen. Olin valmentanut Lynnin poikaa, Craigia, junioreissa«, Bowman muistelee.

Kun Bluesin kausi lähti takellessa käyntiin Patrick päätti luopua valmennustehtävistä ja nosti tilalleen Scotty Bowmanin.

Bowmanin valmentama Blues eteni Stanley Cup -finaaliin kolmena ensimmäisenä kautenaan.

»Seura oli laajennusseura, eivätkä kaupungin kannattajat tienneet jääkiekosta juuri mitään. Kaupungin vanhassa hallissa vaihtoaition takana ei ollut pleksiä eikä mitään suojaa, joten kuulin kaiken, mitä fanit takanani sanoivat.

»Pelasimme kerran Detroitia vastaan ja olimme kolmannessa erässä 2–3 –tappiolla, kun kuulin takanani istuneen tytön sanovan kaverilleen: »Tyhmä valmentaja, miksi hän ei ota maalivahtia pois pelistä?

»Kun erää oli jälkellä enää minuutti, otin

maalivahtimme vaihtoon. Gordie Howe pelasi vielä Detroitissa tuolloin ja kun he voittivat aloituksen, Howe nosti kiekon kaikkien pelaajien yli meidän tyhjään maaliimme.

»Minä tietenkin hermostuin siitä ja mulkaisin tyttöä, joka sanoi: »Mitä minä sanoin. Tyhmä valmentaja. Ei meidän maalivahtiamme pitänyt ottaa pois, vaan vastustajan maalivahti!«, Bowman sanoo ja virnistää leveästi.

Laajennusjoukkueet pelasivat omassa lohkossaan ja Bowman nosti Bluesin siis kolmena ensimmäisenä kautena Stanley Cupin loppuotteluun Montrealista hankkimien kokoneiden pelaajien avulla. Hän ylipuhui esimerkiksi Dickie Mooren palaamaan takaisin kaukaloihin, vaikka tämä oli lopettanut uransa jo kolme vuotta aikaisemmin.

Myös muuan Jean-Guy Talbot oli Bowmanin ostoslistalla.

Blues hävisi kaikki kolme kertaa, eikä itse asiassa saanut kolmessa sarjassa edes yhtään voittoa.

Neljäntenä kautenaan Blues putosi jo ensimmäisellä kierroksella ja omistaja teki manageri Bowmanille selväksi, että ainakin valmentaja Al Arbour saisi lähteä, samaten Bowmanin apulainen, Cliff Fletcher ja mielellään myös huoltaja.

Bowman päätti erota itsekin.

SCOTTY BOWMAN PALASI takaisin Montrealiin ja sai haltuunsa loistavan joukkueen.

Canadiens oli voittanut Stanley Cupin edellisellä kaudella ja kuten tuohon aikaan aina, se oli mestarisuosikki myös kaudella 1971–72. Voitto antoi kuitenkin odottaa itseään vuoden.

Kaikkiaan Scotty Bowman valmensi Canadiensia kahdeksan kautta, kevääseen 1979, ja voitti viisi Stanley Cupia, niistä neljä peräkkäin 1976–1979.

Bowmanin ajan Canadiensista kaikkiaan yhdeksän pelaajaa on sittemmin valittu Hockey Hall of Fameen: Yvan Cournoyer, Ken Dryden, Bob Gainey, Guy Lafleur, Guy Lapointe, Jacques Lemaire, Larry Robinson ja Serge Savard.

Loikka laajennusjoukkueesta NHL:n legendaarisimman ja menestyksekkäimmän joukkueen päävalmentajaksi oli pitkä.

Bowman kertoo esimerkin:

»1960-luvun lopussa ja 1970-luvun alussa NHL:ssä pelattiin kiekkoa aina vain ylöspäin. Jättösyöttöjä ei saanut tehdä. Laajennuksen jälkeen liigassa oli kaksi lohkoa, joista me pelasimme muiden laajennusjoukkueiden kanssa samassa lohossa. Sanoin kerran pelaajille, että on kuusi paikkaa, jossa en halua nähdä jättösyöttöjä«, hän kertoo.

»Seuraavana päivänä harjoituksissa eräs pelaaja pyysi minua näyttämään ne kohdat, joissa jättösyöttöä ei saanut tehdä.

»Vastasin, että en voinut näyttää paikkoja, mutta voisin kertoa, mitkä ne olivat: »St. Louis, Los Angeles, Minnesota, Oakland, Philadelphia ja Pittsburgh«, Bowman myhäilee tyytyväisenä.

Tarina on samalla myös hyvä esimerkki siitä, kuinka Bowman itse koki kommunikoidensa pelaajien kanssa. Nyt tarina on hauska anekdootti, mutta 35 vuotta sitten Bluesin pelaajat eivät varmasti uskaltaneet miettiäkään jättösyöttöjä.

Bowmanin Canadiensin maalivahti Ken Dryden kertoo kirjassaan *The Game*, että pelaajat eivät yleensä kertoneet pitävänsä Bowmanista.

He kunnioittivat häntä.

Scotty Bowmanin kanssa ei oltu kavereita, hän oli pelaajien pomo.

»Scotty oli tiukka setä. Hän oli Buffalossa samaan aikaan valmentaja ja GM ja hän oli hyvin vaikeasti lähestyttävä mies. Jos Scottyyn törmäsi yksin hallin käytävällä aamulla, hän tervehti. Jos pelaajia oli kaksi tai enemmän, hän käänsi päänsä pois. Hän piti aika vahvan etäisyyden pelaajiin«, kertoo Hannu Virta.

»Hänestä on miljoonia tarinota. Hän oli kuuluisa erilaisista psykologisista tempuisuista, hän leikkitteli pelaajien ajatuksilla ja kiristi pelaajia sillä tavalla. Hän teki kaiken näköistä hullua. Kaikki oli mahdollista«, Virta jatkaa.

Eräs tavallisimmista kikoista oli marginaalipelaajien pitäminen varpaillaan pelaajan suhteen. Dryden kuvailee kirjassaan, kuinka tietyt pelaajat saivat toisinaan odottaa peliaikaa pitkäänkin, ja sitten Bowman nosti heidät yhtäkkiä kokoonpanoon kertoen lehdistölle, kuinka kovasti pelaaja oli tehnyt töitä harjoituksissa.

Tuloksena taisteleva pelaaja, joka antoi seuraavassa ottelussa kaikkensa. Ja sitä seuraavassa ja ... kunnes Bowman löysi jonkun toisen pelaajan, josta joukkue sai vielä enemmän irti.

»Hyvässä joukkueessa roolipelaajat voivat olla ratkaisevia ja silloin on tärkeää, että valmentajan kommunikaatio on kunnossa, että roolipelaajat tietävät, ymmärtävät ja hyväk-

syvät oman roolinsa. Joukkueen ydinryhmän pitää tukea valmentajaa», Bowman kuittaa.

Legenda valmentajavelhosta syntyi Montrealissa, viisi Stanley Cup -voittoa kertoo kaiken.

Siellä syntyi myös legenda valmentajasta, joka tutki yksityiskohdat ja tunsu vastustajan paremmin kuin vastustaja itse.

»Bowman piti jatkuvasti huolen siitä, että kentällä oli aina hänen haluamansa pelaajat vastustajan parhaita vastaan. Ensimmäisenä vuotenani Buffalossa Guy Lafleur oli Montrealin tähti ja aina, kun Lafleur oli kentällä, meiltä oli jäällä joku parhaista puolustajistamme. Lafleur ei tehnyt meitä vastaan maalin maalia«, sanoo Virta.

Bowmanin maine maailman parhaana »penkkivalmentajana«, eli peluuttajana ja pelinjohtajana on kiistaton. Siksi onkin yllättävää, että mies itse pitää nyt tiettyjen ketjujen tai pelaajien peluuttamista samaan aikaan vastustajan parhaiden kanssa melkein pä turhana.

»Mielestäni se on yliarvostettua. Minulla oli tarpeeksi tekemistä oman joukkueeni kanssa ja murehdin enemmän siitä kuin vastustajan liikkeistä. En ehtinyt seurata vastustajaa«, hän sanoo nyt.

»Valmentaja joutuu koko ajan arvailemaan, mitä vastustajan valmentaja tekee. Kotiotteluissa tietenkin viimeinen vaihto-oikeus helpottaa asiaa, mutta välillä homma menee yli«.

Toki, jos jokin asia oli Bowmanin mielestä tärkeä, sitä myös harjoiteltiin.

Kuten vaihdot lennosta. Koska Bowmanin joukkueiden peli on aina perustunut vauhtiin ja luisteluun, mies halusi pitää huolen siitä, että kentällä oli aina levänneitä pelaajia.

»Yritin aina saada omat joukkueeni vaihtamaan lennosta hyvin ja nopeasti. Hyvä

joukkue tietää, koska pitää vaihtaa, joten me harjoittelimme niitä kauden aikana«, hän kertoo.

»Käytin amerikkalaisessa jalkapallossa käytettävää torvea harjoituksissamme. Yksi puhallus oli merkki punaisille, että pelaajien piti vaihtaa lennosta. Kaksi puhallusta oli merkki valkoisille«.

Pelaajien piti sitten nopeasti pelata kiekko sellaiseen paikkaan, että he pääsivät vaihtoon mahdollisimman pian, ilman että vastustaja saisi etulyöntiasemaan kentällä.

»Kiekko pitää saada vaihtoa ajatellen oikeaan paikkaan. Ei koskaan vaihtoaitiosta katsottuna vastakkaiseen kulmaan, vaan vaihtoaitioiden puolelle, ettei synny läpiajomahdollisuuksia.«

»Harkitsin torven käyttämistä ottelusakin ... en tiedä, mitä tuomari olisi siitä sanonut«, hän sanoo ja nauraa makeasti.

Koska Bowman halusi kentälle oikeita miehiä oikeaan aikaan oikeita vastustajia vastaan, peluuttaminen oli selkeää.

Uransa alkupuolella Bowman peluutti koko joukkuetta, mutta hän siirtyi myöhemmin peluuttamaan vain hyökkääjiä.

»Minusta oli hyvä käyttää neljää ketjua ottelun aikana, vaikka en peluuttanutkaan niitä tasaisesti. Jos joku ketju pelasi mielestäni ylipitkän vaihdon, jätin sen pois kierrosta, vinkkinä«, hän sanoo.

»Viesti meni kyllä perille«.

»Kun peluutin, yritin aina pitää kaksi pelaajaa aina yhdessä ja vaihtaa ketjun kolmatta pelaajaa tarpeen mukaan: karvaaja, maalintekijä tai puolustava pelaaja. Vaihdoin siis tutkapareihin aina yhden pelaajan. Siinä pitää vain kommunikoida hyvin, ja olla tarkkana, että k aikki tietävät, kenen vuoro on mennä kentälle.

»Minulla oli tapana kopauttaa pelaajaa

hartiaan, eikä kutsua heitä nimellä, sillä se oli minusta selkeämpi tapa. Joukkueessa on samannimisiä pelaajia, ja huutelemalla saattaa syntyä väärinkäsityksiä. Napautus oli pelaajille merkki«, hän sanoo ja näyttää kädellään.

»Kerroin aina pelaajille heti, kun kiekko putosi, ketkä olisivat seuraavat pelaajat«.

Lentävien vaihtojen merkitys ei Bowmanin mielestä ole enää yhtä tärkeä, sillä peli- ja mainoskatkojen ansiosta valmentajat voivat tehdä vaihtonsa rauhassa ja peluuttaa tähtipelaajiaan huolellisemmin.

»NHL:ssä on liikaa katkoja. Nyt valmentajat tietävät, että jokaisessa erässä tulee neljä mainoskatkoa, joista tulee heti kuuden minuutin pelin jälkeen. Kahden minuutin tauon aikana parhaat pelaajat palautuvat seuraavaa vaihtoa varten. Valmentaja voi laittaa ykköskentän jälle viiden minuutin kohdalla tietäen, että ensimmäisestä kuuden minuutin jälkeen tulevasta katkosta alkaa kahden minuutin mainoskatko«, Bowman sanoo.

Ei ole vaikea kuvitella Bowmanin pystyvän laskemaan kuuden minuutin ajan päässään sekunnilleen, kelloa katsomatta.

»Koska pelaajat ovat paremmassa kunnossa kuin ennen, ja saavat levätä ylimääräisillä katkoilla, he eivät väsy. Eivätkä tee virheitä, jolloin peli on tarkempaa kuin ennen«, hän sanoo.

AIKA AIKAANSA KUTAKIN. Myös Scotty Bowmanin oli lähdettävä Montrealista. Vuonna 1979, Canadiensin neljännen peräkkäisen Stanley Cup -voiton jälkeen mies tarttui Buffalon tarjoukseen ja siirtyi seuraan valmentajaksi, toimitusjohtajaksi ja kykyjenetsinnän johtajaksi.

»Meillä oli hyvä joukkue, joukkueessa oli

muutama erinomainen pelaaja, mutta Buffalosta oli tullut pelaajien johtama joukkue. Tähdet määräsivät, mitä joukkueessa tehtiin. Buffalossa oltiin kuin hermoparantolassa. Siihen piti tulla muutos heti alusta«, Bowman muistelee.

Hän kohentaa lippalakkinsa asentoa, heilauttaa kättään jollekulle takanani olevalle tutulle kiekkoihmiselle ja antaa esimerkin siitä, kuinka hän otti joukkueen haltuunsa.

»Meillä oli harjoitusleirin aikana kolme ottelua peräkkäisinä iltoina: Perjantaina Kitchenerissä, lauantaina Torontossa ja sunnuntaina Detroitissa. Kokeneita pelaajia ei yleensä peluutettu kolmessa peräkkäisessä ottelussa harjoitusleirin aikana, mutta päätin näyttää pelaajille, mikä oli uuden homman nimi ja pistin joukkueen kapteeni [Danny Garen] pelaamaan kaikki kolme ottelua.

»Illalla hotellihuoneeni oveen koputettiin ja siellä oli joukkueen kapteeni. »Coach, näin kokoonpanot ja listassa on varmaan jokin virhe, koska minun nimeni on kaikissa kolmessa ottelussa«, hän sanoi.

»Minun piti miettiä nopeasti joku hyvä vastaus, joten sanoin: »Danny, tässä joukkueessa ei tehdä virheitä«, Bowman sanoo ja myhäilee. Hän on sutkautuksestaan edelleen ylpeä.

»Tunnen kaverin hyvin nykyisin, sillä hän asuu aika lähellä minua ja hän muistuttaa minua usein tuosta tapauksesta«.

Valmentajan pitää kokeilla eri asioita ja testata, mutta tyhmä ei saa olla, Bowman toteaa tiukasti.

»Pelaajille hänen kokeilunsa eivät aina olleet kovin hauskoja«, sanoo puolestaan Hannu Virta ja ravistaa päätään.

Kun Bowmanilta kysyy, mistä hän on valmentajan urallaan kaikkein ylpein, vastaus

tulee nopeasti. Hän ei omien sanojensa mukaan ole koskaan saanut potkuja valmennustehtävistä.

Kyseessä lienee tulkintakysymys, sillä Buffalon aikoinaan toimitusjohtaja Bowman antoi potkuja monellekin valmentajalle – heidän joukossaan Petesistä tuttu Roger Neilson – ja nimitti itsensä uudeksi valmentajaksi.

Sitten hän vetäytyi valmennuksesta ja keskittyi toimitusjohtajan hommiin.

Hän ehti kahdeksan kauden aikana seistä Sabresin vaihtopenkin takana 210 ottelussa.

Vaikka valmentaja-Bowman ei potkuja koskaan saanutkaan, toimitusjohtaja-Bowman sai.

Buffalosta.

Hannu Virta oli jo jättänyt Buffalon, virallisena syynään asepalveluksen suorittaminen Suomessa, mutta tietävästi Buffaloon paluu ei houkutellut niin kauan kuin sen johdossa hääri jäätä pureskeleva Scotty Bowman.

BOWMAN TUNNETAAN MIEHENÄ, jota kukaan ei tunne. Kuten Hannu Virtakin kertoi, Bowman piti etäisyyttä pelaajiin, eikä hänen kanssaan keskustellessa koskaan ole ihan varma, mistä puhutaan.

»Scotty on omanlaisensa yksilö ja aivan ainutlaatuinen valmentaja. Hän on ihan erilainen kuin muut valmentajat, joiden alaisuudessa olen pelannut. Hän on hyvin älykäs ja kertoo, mitä pitää tehdä ja kuinka tehdä asioita toisin«, totesi esimerkiksi Sergei Fedorov Hockeylle aiemmin.

»Hän ei ole kovinkaan suorapuheinen, paitsi isomman ryhmän edessä. Kun hänen kanssaan keskustelelee kahden kesken, hän pomppailee asiasta toiseen hyvin mielikivi-

tuksellisesti ja siitä pitää itse yrittää ymmärtää, mitä hän haluaa«, Fedorov jatkaa.

Siksi onkin mielenkiintoista, että Bowman itse pitää kommunikaatiota eräänä valmennuksen tärkeimmistä tekijöistä.

»Valmentaminen koostuu minusta kolmesta asiasta: harjoitusten rakenne ja suunnittelu, motivointi ja kommunikaatio sekä otteluiden aikainen toiminta«, Bowman sanoo.

Ehkä Bowman keskittyi enemmän motiivointiin kuin kommunikaatioon. Tai sitten me muut sotkemme kommunikaatiosta puhuttaessa määrän laatuun. Bowmanin kommunikaatiotyylisiä kertoo myös se, kuinka hän ohjeisti pelaajiaan aitiiossa.

Ei puhetta, pelkkää toimintaa.

Hän ei yritäkään väittää olleensa pelaajilleen lempeä. Päinvastoin, Bowman kertoo etäisyyden olleen tietoista.

»Valmentaja välittää pelaajista ja luottaa heihin, mutta en usko, että valmentaja voi olla hyvä ystävä pelaajien kanssa. Hänen tehtävänsä on valmentaa heitä, ajaa heitä urallaan eteenpäin ja tehdä heistä parempia pelaajia. Sitä pelaajatkin haluavat«, hän sanoo.

Toki Bowman pelaajilleen palautetta antoi, ja varsinkin uran loppupuolella ilmeisen selvästikin.

BUFFALON POTKUJEN JÄLKEEN 1986, Bowmanin ura oli jopa alamäessä. Hän otti vastaan televisiokommentaattorin tehtävät »Hockey Night in Canada« -ohjelmassa ja viihtyi siellä nelisen vuotta.

Vuonna 1990 käynnistyi Bowmanin uran viides (tai kuudes) vaihe – juniorit, NHL, Montreal, GM ja televisio ennen sitä – kun Pittsburghin toimitusjohtajaksi kohonnut entinen valmennettava Craig Patrick palkka-

si hänet Pittsburghiin kykyjenetsintäorgani-
saation ja pelaajahankintojen johtoon.

Aivan. Patrickin isä, Lynn, oli palkannut
Bowmanin St. Louisiin 25 vuotta aikaisem-
min.

Bowman sai nimensä Stanley Cupin
kylkeen heti samalla kaudella, kun Pitts-
burgh voitti mestaruuden, valmentajanaan
Bob Johnson ja tähtinään Mario Lemieux ja
nuori Jaromir Jagr.

Kun Johnson sairastui seuraavalla
kaudella, Bowman otti valmennusvastuun
»siksi aikaa, kunnes Penguins löytäisi jon-
kun paremman«.

Parempaa ei löytynyt ja valmentaja-Bow-
man pääsi kuittaamaan Stanley Cupin nu-
mero kuusi Pittsburgh Penguinsin penkin
takana.

Bowman kertoo aina lukeneensa muiden
valmentajien kirjoja oppiakseen uutta. Iku-
nen pelin opiskelija ehti myös oppia Bob
Johnsonilta erään tärkeän taidon.

Taidon antaa konkreettista palautetta.

»Kun olin Pittsburghissa Bob Johnsonin
kanssa, meillä oli tapana arvioida pelaajat
heti ottelun jälkeen yhdestä viiteen. Bob oli
innokas golfaaja, joten hänen mielestään
pienet luvut olivat suuria parempia. Niinpä
meilläkin ykkönen oli paras ja vitonen hu-
noin«, Bowman kertoo.

Johnson, Bowman ja muut valmentajat
arvioivat Penguinsin pelaajat heti ottelun
jälkeen, ennen kuin tekivät mitään muuta.

Pelaajat saivat palautteensa kymmenen
ottelun sarjoissa.

Bowman kysyy yllättäen, tiedätkö,
kuka Paul Anka on. Kun vastaan tietävä-
ni, hän kertoo tutustuneensa 1950-luvun
kanadalaispoppariin Ottawan vuosinaan ja
päässeensä lavan taakse erään Las Vegasin
keikan jälkeen.

»Tosin, vaimoni ja minä saimme odottaa
varttitunnin, sillä Paul kävi konsertin heti
läpi orkesterinsa kanssa«, Bowman sanoo.

»On tärkeää arvioida suoritus heti, kun
se on vielä tuoreena mielessä«, hän jatkaa.

Johnsonia ja Bowmania ei ollut helppo
vakuuttaa.

»Kukaan ei koskaan saanut ykköistä,
mutta 1,5 annoimme joskus«, Bowman
muistelee.

Ja siinä joukkueessa pelasi kuitenkin
myös Mario Lemieux.

Mielenkiintoista on kuitenkin Bowma-
nin jutun jatko.

»Sitten pyysimme pelaajia arvioimaan
itse itsensä«, hän sanoo. »Useimmiten
meidän arviomme oli parempi kuin pelaajan
oma«.

Bowmanin mielestä pelaajat arvioivat
itsensä rehellisesti, jos heitä siihen kannus-
tetaan. Hyvä ja asiallinen palaute kehittää
kaikkia pelaajia, mutta usein valmentajat
jättävät seuran tähtipelaajat rauhaan.

»Sain kerran joukkueeseni hyvän pelaa-
jan huonosta joukkueesta ja kun annoin
hänelle palautetta tällä tavoin, hän vastasi
yllättyneenä: «Olet ensimmäinen valmenta-
ja, joka ei ole kehunut minua«.

DETROIT RED WINGS oli voittanut Stanley
Cupin viimeksi vuonna 1955, ja menestys-
paineet olivat kovat, kun Bowmanin vanha
tuttu, Jimmy Devellano palkkasi 60-vuoti-
aan Scotty Bowmanin joukkueen pääval-
mentajaksi.

Bowman oli pehmentynyt vuosien varrel-
la ja Detroitissa hän jakoi – jopa mielellään
– tehtäviä apuvalmentajilleen ja keskittyi
itse vain pelinjohtamiseen.

Päätös saattaa tuntua helpolta ja odote-
lulta, mutta vaikka Bowman tunnetaankin

nimenomaan taitavana penkkivalmentajana, hän itse uskoo harjoittelun voimaan.

»Uskon vahvasti harjoitteluun ja vanhaan totuuteen, että joukkue pelaa, kuten se harjoittelee. On toki olemassa pelaajia, jotka ovat peleissä parempia kuin harjoituksissa, mutta useimmat huippupelaajat ovat myös hyviä harjoituspelaajia. Mario Lemieux ehkä kuuluisin poikkeus, koska hän ei pystynyt harjoittelemaan selkävaivojen ja Hodgkinsin taudin takia«, Bowman toteaa.

Vaikka hän hellitti harjoitusten ohjauksesta, otteluiden aikana hän oli kuitenkin kuningas. Vanha, kunnon tietokone raksutti yhtä tehokkaasti kuin ennenkin, ja tarvittavat päivitykset oli tehty, sillä Bowman ei ainoastaan pysynyt kehityksen mukana.

Hän oli sen kärjessä ja toi Yhdysvaltojen »Hockeytowniin« Stanley Cupin 42 vuoden tauon jälkeen ja sitten uudelleen heti seuraavana vuonna, 1998.

Kun Detroit Red Wings voitti Sami Kapasen Carolina Hurricanesin kotonaan vuoden 2002 viidennessä loppuottelussa, Scotty Bowman katosi vaihtoihoista hetkeksi.

Kun hän tuli takaisin mestaruusjuhlien jo alettua, hänellä oli luistimet jalassa.

Scotty Bowman liukui jäälle ja nosti Stanley Cupin päänsä päälle pelaajien lailla.

Se oli hänen viimeinen ottelunsa NHL-valmentajana.

»Päätin asian jo helmikuussa, mutta en halunnut julkistaa sitä, että se ei häiritsisi joukkuetta«, Bowman totesi jälkepäin.

Hän oli 68-vuotias ja NHL:n kaikkien aikojen voitokkain valmentaja: 1 244 voittoa, voittoprosentilla 65,4 Pudotuspeleissä Bowman valmensi 353 ottelussa. Hänen joukkueensa voitti niistä 223.

BOWMANIN ENSIMMÄISEN JA viimeisen mestaruuden välillä ehti kulu melkein kolmekymmentä vuotta. Kun hän aloitti valmennusuransa 1950-luvulla, jääkiekko oli melkein eri peli kuin nyt.

»Pelaajien koko ja pelin vauhti olivat suurimmat muutokseni minun urani aikana. Valmentaminen on kehittynyt paljon, se on nykyisin paljon monimutkaisempaa ja tiimityötä. Ennen valmentaja sai tehdä kaiken yksin«, Bowman sanoo.

»Nykyisin joukkueet tekevät enemmän viisikkoharjoituksia ja valmentaminen on enemmän pelaajien opettamista. 82 ottelun kausi on rankka harjoittelun kannalta, kauteen mahtuu paljon viritystä ja palautusta. Valmentajan pitää olla tarkkana, ettei hän aja joukkuettaan ihan piippuun«, hän sanoo.

Pelin muutokset näkyvät tietenkin myös harjoituksissa.

»Nykyisin 70 prosenttia harjoituksista keskittyy puolustuspeliin. Ennen harjoitettiin 3-2- ja 2-1 –tilanteita, nykyisin harjoitellaan keskialueen ansaa«, Bowman toteaa.

Hyökkäävästä ja vauhdikkaasta pelistä nauttiva Bowman tietää paitsi, miksi jääkiekko näyttää nykyisin pelkältä kahvaamiselta, myös kuinka siitä saataisiin taas vauhdikasta viihdettä.

»Puolustaminen vaatii vähemmän taitoa kuin hyökkääminen. Siksi joukkueet keskittyvät puolustuksen harjoitteluun«, hän kuittaa tiukasti.

»Kun minä valmensin Montrealissa 1970-luvulla, hyökkääjät eivät juuri koskaan luistelleet takaperin. Nykyisin kaikki luistelevat yhtä hyvin kuin puolustajatkin, ja kaikki pelaavat keskialueen ansapeliä«, hän jatkaa.

Bowmanin mielestä kaikkien sääntömuutosten pitäisi vähentää pelikatkoja. Jos

katkoja olisi vähemmän ja peli polveilisi luonnollisesti päästä toiseen, pelaajat väsyivät, ja he tekisivät enemmän virheitä.

»Eräs parhaista otteluista, joissa olen ollut mukana, oli vuoden 1976 uudenvuoden-aattona pelattu Montreal Canadiens vastaan Moskovan ZSKA«, Bowman innostuu.

»Olen katsonut ottelun monta kertaa nauhalta ja sen yhdessä vaiheessa pelaamme melkein kymmenen minuuttia, 9.40, ilman vihellystä. Molemmat joukkueet vaihtavat lennosta kahdeksan yhdeksän kertaa. Sellaisessa ottelussa vaihdotkin nousevat ratkaisevaan asemaan, jos onnistuu saamaan omat pelaajansa kentälle paremmin kuin vastustaja«, hän jatkaa.

Bowman on Detroit Red Wingsin erikoiskonsultti. Titteli kuulostaa hyllylle siirretyn entisen virkamiehen titteliltä, mutta Bowman seuraa jääkiekkoa yhä tarkasti ja kertoo havainnoistaan Detroitin johdolle.

Kaudella 2004–05 Bowman seurasi paljon AHL-otteluita ja perehtyi liigassa tehtyihin sääntökokeiluihin.

Eräs niistä oli, että maalivahdit saivat pelata kiekkoa ainoastaan maalin takana.

»1960-luvulla maalivahdit eivät käsitelleet kiekkoa. Nykymaalivahdit, kuten Martin Brodeur ja Marty Turco, ovat niin hyviä kiekon kanssa, että joukkueet harjoittelevat avauksia, joissa maalivahti avaa pelin puolustajille, jotka hakevat paikkoja laidoilta«, Bowman kertoo.

»AHL:ssä on tehty alue, jossa maalivahdit saavat pelata. Hyvä sääntö olisi, että maalivahdit saisivat pelata kiekkoa maalin takana, mutta maalin edessä ainoastaan taaksepäin«, hän sanoo.

AHL ei kuitenkaan hänen mielestään ole mennyt oikeaan suuntaan.

»Olen nähnyt AHL:ssä otteluita, joissa

toisen erän lopussa laukaukset saattavat ollat 6-5. Noin 80 prosenttia pelistä kulkee pystysuunnassa, pakki-pakki-syöttöjä ei nähdä lainkaan«, hän sanoo.

Ja koska Bowman on Scotty Bowman, hän on kehittänyt myös oman ehdotuksensa, jolla pelistä saataisiin hausempaa.

Ensimmäinen keino olisi Bowmanin mukaan kaukalon suurentaminen.

»Pohjois-Amerikassa kaukalot ovat 85-jalkaisia (26 metriä), Suomessa 90 (27) ja Ruotsissa 100 (30). St. Louisissa muuten omistaja halusi kaksi penkkiriviä lisää, joten kaukalosta tehtiä muina miehinä 83-jalkainen. Ei sitä kukaan koskaan mitannut, mutta me tiesimme, että kaukalo oli kapeampi kuin muualla«, Bowman sanoo.

Hän ei kuitenkaan ole valmis vain siirtämään laitoja kauemmas toisistaan. Bowman haluaisi ohjata pelaajia kohti maalia.

»Leveämmässä kaukalossa tulee hukattua kulmiin. Sen sijaan rännejä voisi pidentää niin, että kaukalosta tulisi suipompi. Se ohjaisi peliä enemmän maalia kohti.

Hän ehdottaa punaviivan poistamisen sijasta kentälle yhtä lisäviivaa, »ringetteviivan« kohdalle.

Scottyn systeemissä ringetteviivan takaa saisi syöttää vain punaviivalle, mutta sen yläpuolelta hyökkäyssiniiville.

»Se antaisi avaavalle joukkueelle mahdollisuuden tehdä pitkiä avauksia, mutta kannustaisi myös hyvään karvauspeliin«, Bowman sanoo.

»Se vaatii puolustajilta hyvää liikkuvuutta ja tarkkuutta. Harhasyöttöjä ei saa tulla lainkaan«, hän jatkaa valmentajan äänellä.

Koska mies asuu nykyisin Floridassa, hän seuraa NHL-joukkueita paljon Tampa bay Lightningin kotihallissa. Viime kaudella hän kävi katsomassa noin puolet Light-

ningin runkosarjan otteluista, sekä kaikki pudotuspeliottelut.

Tampa Bayn ylivoimapelaminen oli Bowmanin mielestä eräs viime vuosien suurimmista innovaatioista jääkiekon saralla.

»Tampa Bay ei pelannut kiekkoa koskaan viivalle, vaan aina päätyyn ja mieluusti maalin taakse. Kysyin asiasta apuvalmentaja Craig Ramseyelta, joka on entisiä pelaajiani«, Bowman sanoo.

»Ramsey vahvisti, että heidän systeemisään kiekko pelataan maalin taakse. Heidän mielestään oli parempi pelata kiekko sieltä maalintekopaikkaan ja riskittömämpää menettää kiekko päädyssä kuin siniviivalla«, hän sanoo.

Bowman selittää ajatusta tarkemmin.

»Muistat varmaan, kuinka Wayne Gretzky pelasi maalin takana. Hän halusi kiekon sinne. Okei, kaikki eivät ole waynegretzkejä, eivätkä pysty jakamaan ihmesyöttöjä maalin takaa, mutta kiekko kannattaa silti pelata maaliviivan tuntumaan, eikä siniviivalle. Jos kiekko pelataan esimerkiksi ylivoimalla siniviivalle, kaikki puolustajat ovat rintamasuunta oikeaan suuntaan. He näkevät kiekon, maalivahti näkee kiekon ja laukaus tulee kaukaa. Mutta kun kiekko pelataan päätyyn, puolustajat eivät näe koko kenttää, maalivahti joutuu kurkkimaan ja laukaukset tulevat suoraan syötöstä«, Bowman sanoo ja näyttää siltä kuin haluaisi opettaa ylivoimakuvion vielä yhdelle joukkueelle jossakin.

71-vuotias Scotty Bowman valmensi NHL:ssä viidellä eri vuosikymmenellä. Hän näki »Rocket« Richardin ja Gordie Howen läheltä, hän oli myös todistamassa Wayne Gretzky ja Mario Lemieuxin esiinmarssia 1980-luvulla ja 1990-luvulla Bowman marsitti Detroitissa jälle kokonaan venäläisen kentällisen.

Hän on Legenda. Guru. Valmentajien valmentaja, ajattelen. On helppoa kuvitella Bowman istumassa vuoren huipulla ja jakelevan oraakkelimaisia vastauksia aloittelevien valmentajien kysymyksiin.

Scotty Bowman tuntuu lukevan ajatukseni, sillä hän nostaa sormensa pystyyn ja päättää haastattelun pieneen varoitukseen.

»Jatkossa vaarana on ylivalmentaminen. Pelaajille pitää aina antaa vapauksia toteuttaa itseään ja improvisoida«, hän sanoo.

Scotty Bowman ottaa lippalakkinsa pöydältä ja vetää sen takaisin päähänsä. Ikkunasta sisään tulviva auringonvalo välähtää hänen sormuksestaan.

Siitä isommasta. **HOCKEY**

Scotty Bowman

Syntynyt: 18.9.1933, Verdun, Quebec, Kanada

Seurat: St. Louis Blues, Montreal Canadiens, Buffalo Sabres, Pittsburgh Penguins, Detroit Red Wings

Stanley Cup -voitot: 10

1973 Montreal Canadiens

1976 Montreal Canadiens

1977 Montreal Canadiens

1978 Montreal Canadiens

1979 Montreal Canadiens

(1991 Pittsburgh Penguins, seuran johtajana)

1992 Pittsburgh Penguins

1997 Detroit Red Wings

1998 Detroit Red Wings

2002 Detroit Red Wings

Valittu Hockey Hall of Fameen 1991.

Valittu NHL:n parhaaksi valmentajaksi

(Jack Adams -pokaali) kaksi kertaa: 1977 ja 1996.